

Motion till riksdagen 2020/21:638

av Adam Marttinen m.fl. (SD)

Kriminalvårdsfrågor

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om fler anstalts- och häktesplatser och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda möjligheten att hyra fängelseplatser utomlands och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om fängelser anpassade för de som ska av- eller utvisas samt för livstidsdömda och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om uppskov av verkställighet och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om utebliven inställelse vid verkställighet av fängelsestraff och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om oövervakade besök på anstalter och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om utökad verksamhet med narkotikahundar och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om rökförbud i anstalter och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om modernisering av häktesförhandlingar och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om sänkt gräns för obligatorisk häktning och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om sänkt gräns för häktning av unga och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om kameraövervakning i cellen och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om skärpta regler för när permission ska kunna beviljas och tillkännager detta för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om större inflytande för målsägande vid permission och tillkännager detta för regeringen.

15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om skadestånd vid beviljad permission utan delgivning till målsägande och tillkännager detta för regeringen.
16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om skärpta regler för permission för intagna i klass 1- eller klass 2-anstalt och tillkännager detta för regeringen.
17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om förbättrad statistik inom Kriminalvården och tillkännager detta för regeringen.
18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att avskaffa den automatiska två tredjedelsfrigivningen och tillkännager detta för regeringen.
19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att den som är villkorligt frigiven och återfaller i brottslighet alltid ska återgå till tidigare straff och tillkännager detta för regeringen.
20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att personer som dömts för allvarlig brottslighet, vid frigivningen bör förses med elektronisk fotboja och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Situationen för Kriminalvården är akut. Myndigheten har i årtal nedprioriterats och därmed både dragits med underskott och tvingats skjuta nödvändiga åtgärder som renoveringar och nybyggnationer på framtiden. Samtidigt har brottsligheten och antalet som döms till påföljd ökat, vilket även förutsätts öka än mer i framtiden. Den höga beläggningen äventyrar personalens säkerhet, ökar risken för incidenter mellan intagna och försämrar möjligheten till rehabilitering. Enligt myndighetens budgetunderlag kommer det redan detta år att saknas hundratals platser jämfört med vad som krävs. År 2022 beräknas det saknas 799 platser i anstalt och 385 i häkte, således över 1 000 platser. Kriminalvården genomför en kärnverksamhet för en rättsstat inom brottsbekämpningen. Verksamheten är essentiell, både gällande det rehabiliterande och det inkapaciterande. Det krävs att myndigheten får de resurser och befogenheter den behöver för att genomföra denna nödvändiga verksamhet.

Fängelseplatser utomlands

Svensk kriminalvård är dyrast i EU. Enligt Europeiska rådets senaste straffrättsliga statistik kostar det i snitt 359 euro per fånge och dygn i ett svenskt fängelse medan motsvarande siffra i länder som Estland, Lettland och Polen ligger under 50 euro per fånge och dygn. Samtidigt är Sverige i en situation där en allt större del av fängelsepopulationen utgörs av utländska medborgare.

För att kunna genomföra framtida kostnadsbesparingar och delvis avhjälpa den överbeläggning som idag finns inom svensk kriminalvård bör möjligheterna att hyra fängelseplatser i andra länder utredas. Dessa ska delvis kunna användas för livstidsdömda, långtidsdömda eller utländska medborgare där det inte är möjligt att placera dem i ett fängelse i deras hemland, för att hålla nere kostnaderna, men även för att hantera en tillfällig överbeläggning.

Genom att säkerställa att det finns etablerade möjligheter att på kort sikt hyra platser i andra länder finns möjlighet att parera tillfälliga toppar med överbeläggning i svenska

fängelser, även när kapaciteten i den svenska kriminalvården är tillfredsställande i omfattning.

Fler anstalts- och häktesplatser

Sverigedemokraterna har föreslagit flertalet straffskärpningar, bland annat ett borttagande av ungdomsrabatten och mängdrabatten och skärpta straff för sexualbrott, våldsbrott, vapenbrott och människohandel. Detta, tillsammans med satsningar för en större och effektivare poliskår, kommer att leda till att fler människor kommer att spendera en längre tid på anstalt. Detta kräver som följd en kriminalvård som kan ta emot alla de som döms till påföljd.

Myndigheten har bland annat i underlag anfört att den rekommenderar att nödvändiga straffskärpningar uteblir eller försenas då de inte inom anslagen eller ens med de äskade förstärkningarna kommer att kunna ta emot alla som är dömda att avtjäna sina straff. Detta är ett underbetyg till regeringen. Kriminalvården ska ha de resurser som krävs så att kapaciteten är tillräcklig för att samtliga som döms till straff, även när behövliga straffskärpningar genomförs, kan avtjäna sina straff.

Vi föreslår därför att regeringen ska upprätta en handlingsplan för hur kapaciteten kraftigt ska utökas på sikt.

Fängelser anpassade för dem som ska av- eller utvisas och för livstidsdömda

Den svenska kriminalvården ska vara human men anpassad efter verkligheten. Obefogat höga kostnader per intagen i kriminalvården är svårt att motivera då platsbristen är så pass akut som den är. Regeringen bör därför återkomma med förslag om en ny form av kriminalvårdsanstalt för utländska medborgare som ska utvisas, avvisas eller väntar på beslut om en sådan åtgärd. Denna nya form av kriminalvård ska vara av enklare standard baserad på basala behov i form av mat och husrum och inte erbjuda några rehabiliteringsåtgärder, med samma krav på säkerhet som övriga anstalter. Även de som har dömts till riktiga livstidsstraff utan möjlighet till tidsbestämning i enlighet med Sverigedemokraternas förslag bör hänvisas till denna kriminalvård.

Uppskov av verkställighet

Enligt strafftidslagen (2018:1251) får uppskov av verkställighet meddelas med bland annat anledning av hälsa eller familje-, arbets- eller utbildningsförhållanden. Även om man kan ha viss sympati för att ett fängelsestraff påverkar den dömdes liv så är det just detta som är syftet med ett inkapaciterande straff. Möjligheten bör tillämpas restriktivt, om alls. I synnerhet möjligheterna till uppskov med anledning av arbets- och utbildningsförhållanden bör utgå.

Utebliven inställelse vid verkställighet av fängelsestraff

Om en dömd inte är frihetsberövad när fängelsestraffet är verkställbart föreläggs han eller hon att senast en viss dag inställa sig vid en kriminalvårdsanstalt. Det finns dock många exempel när personer uteblir utan reella konsekvenser för en sådan handling. Ett

sådant agerande bör resultera i dels ytterligare påföljd, dels att möjligheter till villkorlig frigivning uteblir.

Oövervakade besök på anstalter

Narkotika förekommer i stor utsträckning inne på svenska anstalter. Enligt intagnas egna berättelser beskrivs tillgången i vissa fall som obegränsad. Ett fortsatt drogmissbruk inne på anstalter utgör både en säkerhetsfråga för de anställda och problem för de intagnas rehabilitering.

Även om vissa framsteg skett gällande kontrollen över narkotika på anstalter kvarstår problemet, varför ytterligare åtgärder är befogade. Besök till intagna utgör en av vägarna för narkotika in i anstalter, varför restriktionerna för när kriminalvården får förbjuda oövervakade besök bör lättas upp.

Utökad verksamhet med narkotikahundar

Redan idag sker viss kontroll med hjälp av narkotikahundar som lättare känner av förekomsten av narkotika. Denna verksamhet förekommer dock i en mindre omfattning än vad som krävs för att utöva erforderlig kontroll över samtliga häkten och anstalter. Verksamheten med narkotikahundar i kriminalvårdens regi bör således utökas.

Rökförbud i anstalter

Kriminalvårdens beläggning är otvetydigt ansträngd över rimlighetens gräns. Myndigheten har under senare tid producerat en rad underlag som både styrker detta och redogör för situationen med nuvarande, historiska och projicerade beläggningar och scenarier. Utöver detta har myndigheten efterfrågat åtgärder i syfte att möta den framtida utveckling som förutses. En av dessa åtgärder är ett generellt rökförbud i häkten och säkerhetsanstalter. Förutom värdet ur brandsäkerhetssynpunkt skulle detta avlasta personalresurser som idag läggs på hantering och kontroll av cigaretter och tändare och administration av rökrelaterad misskötsamhet. En sådan ordning bör utredas. Utredningen bör även ta ställning till huruvida detta bör vara tillfälligt under den tid kriminalvården är underdimensionerad eller permanent.

Häktesförhandlingar

Med anledning av häktesförhandlingar saknas möjligheter för kriminalvården att fullgott planera beläggningen av häkten, då enskilda måste placeras i närheten av den plats där en sådan förhandling ska äga rum. Kriminalvården har därför efterfrågat möjligheten att genomföra häktesförhandlingar via videolänk samt möjligheten att placera häktade i arrest när förhandlingar hålls på en ort långt ifrån häktet. En sådan ordning bör utredas och införas.

Sänkt gräns för obligatorisk häktning

Den organiserade kriminaliteten förvärras av att grovt kriminella snabbt återvänder från frihetsberövande åtgärder till sina tidigare omständigheter. Rättsväsendet ses som oförmöget att reagera på brott, varför viljan att stanna i en kriminell livsstil ökar. En åtgärd för detta är att sänka gränsen för obligatorisk häktning, från två år till ett år. Fler kriminella som begår grova brott som inte tidigare har suttit häktade med anledning av brottsligheten skulle därmed fortsatt vara frihetsberövade. Detta skulle inte bara förbättra synen på rättsväsendet utan även hindra återfall i brott från dessa individer och göra samhället säkrare för samtliga medborgare.

Sänkt gräns för häktning av unga

Brottsligheten söker sig allt längre ned i åldrarna och de brott som begås är allt allvarligare. Även unga och omyndiga personer begår idag så pass allvarliga brott att regelverket kring häktning av unga måste anses omodernt. Unga kan häktas idag, men institutet nyttjas restriktivt i dessa fall. Det finns således anledning att revidera lagen så att häktning av unga nyttjas i fler fall än idag. Brott som föranleder häktning ska antingen vara av allvarlig art, vara av upprepad art och antyda risk för återfall.

Kameraövervakning i cellen

Av integritetsskäl tillåts idag inte kameraövervakning i intagnas celler. Med anledning av detta och av att de intagna spenderar en betydande tid i cellerna är det där mycket av kriminaliteten på anstalterna begås. Detta gäller särskilt nyttjande av narkotika och gärningar såsom hot eller misshandel.

Mycket av kriminaliteten i anstalter och häkten sker i cellerna, där kameror i dag inte tillåts. Exempelvis är det främst i celler som nyttjande av narkotika huvudsakligen sker samt händelser såsom hot och misshandel.

Med anledning av detta finns övervägande säkerhetsskäl att i klass 1- och klass 2-anstalter tillåta kameraövervakning med ljudupptagning i celler.

Skärpta regler för när permission kan beviljas

Kvalifikationstiden reglerar hur lång tid av den totala strafftiden som ska ha avtjänats för att permission ska kunna beviljas. Det bör anses att kvalifikationstiden är för kort, i synnerhet gällande allvarlig brottslighet. Att tillåta permissioner kort tid efter ett begånget brott bör utifrån ett brottsofferperspektiv anses omotiverat, även om den dömde gärningsmannen naturligtvis har ett intresse av permission. Således bör en utredning tillsättas med uppgift att utreda kvalifikationstidens omfattning gällande beviljande av permission, med utgångspunkt i att denna ska utökas i allmänhet och för allvarlig brottslighet i synnerhet.

Större inflytande för målsägande vid permission

Om en målsägande har uppgett att den vill bli meddelad när gärningsmannen har permission så är det av yttersta vikt att kriminalvården också gör det. Brottsoffer ska känna sig säkra på att de inte riskerar att stöta på sin gärningsman under tiden denne avtjänar

sitt straff. Målsägande bör därför ha ett större inflytande över när permissioner planeras och ha rätt att neka datum som för målsägande kan vara viktiga.

Skadestånd vid beviljad permission utan delgivning till målsägande

I det fall en målsägande har uppgett att han eller hon vill bli meddelad när gärningsmannen har permission ska permission endast kunna genomföras efter att informationen har delgivits. Om en permission genomförs utan delgivning bör målsägande ha rätt till skadestånd.

Skärpta regler för permission för intagna i klass 1- eller klass 2-anstalt

Regleringen gällande permissioner måste ses över och revideras i strängare riktning för brott av sådan grad att de resulterar i straff som avtjänas i en klass 1- eller klass 2-anstalt. Övervakade permissioner bör i sådana fall utgå. Permissioner bör i dessa fall ske övervakat eller genom användning av elektronisk fotboja. Det får ankomma på regeringen att till riksdagen inkomma med förslag på hur användningen av permissioner ska bli striktare. För livstidsdömda ska permission aldrig beviljas.

Förbättrad statistik inom kriminalvården

I Sverige är runt en tredjedel av landets intagna i anstalt utländska medborgare, för nyintagna år 2018 var 35 procent utländska medborgare, vilket är en ökning med sex procentenheter jämfört med år 2009. Sett till de som invandrat och fått svenskt medborgarskap är andelen med utländsk bakgrund givetvis högre, en exakt siffra går dock inte att få fram.

Kriminalvården är i dag förbjuden i lag att registrera intagnas ursprungliga nationalitet eller om de har invandrarbakgrund. Det går med andra ord inte att titta närmare på intagna i gruppen svenska medborgare trots att den gruppen i dag, på grund av hög invandring, är allt mer heterogen. Därmed skapas ett hinder för att få förståelse för utvecklingen i samhället.

Regeringen bör därför ge kriminalvården i uppdrag att föra statistik gällande vad som nu anförts samt inom gruppen svenska medborgare.

Automatisk villkorlig frigivning

Sverige tillämpar automatisk villkorlig frigivning, vilket innebär att den kriminelle blir villkorligt frigiven efter att två tredjedelar av straffet har avtjänats på anstalt. Detta skapar en stor diskrepans mellan det allmänna rättsmedvetandet och den lagstiftning som finns. För att öka förståelsen för svensk lagstiftning och för att försvåra för en kriminell livsstil vill Sverigedemokraterna avskaffa den automatiska 2/3-frigivningen. Utgångspunkten för villkorlig frigivning bör vara att sådan inte ska ske, utan snarare utgöra ett incitament för gott beteende och rehabilitering under fängelsetiden. När det gäller återfallsförbrytare bör dock villkorlig frigivning aldrig tillämpas.

Återgång till tidigare straff vid ny brottslighet

Andelen dömda som återfaller i brott har under en lång tid legat på en hög nivå. Enligt Riksrevisionens rapport Återfall i brott återfaller i genomsnitt 70 procent av de som har dömts till fängelse i ny brottslighet inom tre år.

Även om Sverigedemokraterna vill avskaffa den automatiska villkorliga frigivningen kommer det efter en sådan reform att finnas tillfällen då personer döms till villkorliga straff eller frigives villkorligt till följd av gott uppträdande.

Detta får dock aldrig leda till att personer tillåts att begå brott under prøvotiden utan att återgå till det ursprungliga straffet, oavsett brottets allvarlighetsgrad. Den som är villkorligt frigiven och återfaller i brottslighet ska således alltid återgå till sitt tidigare straff, utan undantag.

Fotboja vid frisläppande efter allvarliga brott

Återfallsrisken för dem som har avtjänat ett fängelsestraff är hög. Statistiken visar att risken för återfall ökar med de lagförda personernas tidigare brottsbelastning. Det är ett mönster som kan observeras över en längre tidsperiod.

Med anledning av detta bör personer som har dömts för allvarlig brottslighet, i synnerhet brott mot person, vid frigivningen föras med en elektronisk fotboja. Den elektroniska fotbojan bör nyttjas i proportion till fängelsestraffets längd. Syftet med en sådan ordning är att minska recidivriskerna och öka möjligheten att beivra återfall i brott. Att avtjäna ett utdömt fängelsestraff är enkom en del av återgången till det normala samhället; även perioden efter fängelsestraffet bör med tanke på den återfallsstatistik som finns vara betingad med viss kontroll.

Adam Marttinen (SD)

Katja Nyberg (SD)

Bo Broman (SD)